

PM Rotel II (Dnr KS 2022/337)

Anmälan om svar på remiss av promemorian - Insatser på plan- och byggområdet med anledning av invasionen av Ukraina

Remiss från Finansdepartementet

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.
Anmälan om svar på remiss godkänns.

Föredragande borgarrådet Joakim Larsson anför följande.

Ärendet

I promemorian från Finansdepartementet föreslås att bemyndigandet i plan- och bygglagen (2010:900), som innebär att regeringen när tillströmningen av asylsökande har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande får meddela föreskrifter om undantag från vissa bestämmelser i den lagen, ska utvidgas till att även gälla vid tillströmning av sådana utlänningar som omfattas av ett beslut om tillfälligt skydd enligt EU:s så kallade massflyktsdirektiv.

I promemorian föreslås även två förordningar som avser att underlätta mottagandet av personer som avser att söka asyl eller har sökt asyl.

Förslagen innebär slopade krav på bygglov och undantag från vissa andra regler i plan- och byggregelverket. Den ena förordningen handlar om att en kommun ska kunna etablera så kallade ankomstboenden, det vill säga sådana tillfälliga boenden som kan behöva anordnas i lokaler som vanligtvis används för något annat ändamål när ett stort antal asylsökande söker sig till Sverige. Den andra förordningen handlar om att statliga myndigheter ska kunna etablera enkla förläggningar, exempelvis i form av tält på statligt ägd mark.

Vidare föreslås ändringar i dessa förordningar för att utvidga deras tillämpningsområde till att även omfatta åtgärder för att underlätta mottagandet av de utlänningar som ansöker om tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet, om riksdagen beslutar i enlighet med det förslag till lagändring som lämnas i Finansdepartementets promemoria.

Det bedöms inte vara möjligt att inom ramen för de ordinarie reglerna i plan- och bygglagen etablera nya boendeplatser i den takt som behövs mot bakgrund av hur snabbt situationen utvecklar sig. Det kommer även behövas provisoriska platser i form av tält och baracker för att det ska vara möjligt att tillfälligt ge tak över huvudet till dem som kommer till Sverige, under den tid det tar att anordna nya reguljära anläggningsboenden. Förslaget syftar till att underlätta etableringen av nya boendeplatser genom att tillfälligt införa undantag från de ordinarie kraven i plan- och byggreglerna. Genom att exempelvis undanta vissa tillfälliga boenden från kravet på bygglov, som vanligtvis gäller, kan den tid som vanligtvis åtgår för

tillståndsprövningen helt elimineras. Etableringen underlättas även av att boendena kan undantas från vissa krav som vanligtvis gäller på byggnaders utformning och tekniska egenskaper.

Förslagen lämnas mot bakgrund av Rysslands invasion av Ukraina, som innebär en omfattande tillströmning av personer som fördrivits från Ukraina. Lagändringen föreslås träda i kraft den 15 april 2022. Föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet ska få avse tid från och med den 15 mars 2022. Förordningarna om undantag från plan- och byggregelverket föreslås träda i kraft den 1 april 2022, men ska tillämpas retroaktivt på åtgärder som har påbörjats tidigast den 15 mars samma år. Förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 22 april 2022. Finansdepartementet har skickat remissen till staden för yttrande och på grund av kort remisstid har staden besvarat remissen med stadsledningskontorets tjänsteutlåtande den 21 mars 2022.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret. Stadsledningskontoret har tagit fram ett tjänsteutlåtande i samråd med stadsbyggnadskontoret.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till promemorians förslag men efterfrågar förtydliganden.

Mina synpunkter

Jag föreslår att borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

Anmälan om svar på remiss godkänns.

Stockholm den 20 april 2022

JOAKIM LARSSON

Bilaga

Promemorian – Insatser på plan- och byggområdet med anledning av invasionen av Ukraina

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Remissammanställning

Ärendet

I promemorian från Finansdepartementet föreslås att bemyndigandet i plan- och bygglagen (2010:900), som innebär att regeringen när tillströmningen av asylsökande har varit eller kan väntas bli särskilt omfattande får meddela föreskrifter om undantag från vissa bestämmelser i den lagen, ska utvidgas till att även gälla vid tillströmning av sådana utlänningar som omfattas av ett beslut om tillfälligt skydd enligt EU:s så kallade massflyktsdirektiv.

I promemorian föreslås även två förordningar som avser att underlätta mottagandet av personer som avser att söka asyl eller har sökt asyl.

Förslagen innebär slopade krav på bygglov och undantag från vissa andra regler i plan- och byggregelverket. Den ena förordningen handlar om att en kommun ska kunna etablera så kallade ankomstboenden, det vill säga sådana tillfälliga boenden som kan behöva anordnas i lokaler som vanligtvis används för något annat ändamål när ett stort antal asylsökande söker sig till Sverige. Den andra förordningen handlar om att statliga myndigheter ska kunna etablera enkla förläggningar, exempelvis i form av tält på statligt ägd mark.

Vidare föreslås ändringar i dessa förordningar för att utvidga deras tillämpningsområde till att även omfatta åtgärder för att underlätta mottagandet av de utlänningar som ansöker om tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet, om riksdagen beslutar i enlighet med det förslag till lagändring som lämnas i Finansdepartementets promemoria.

Det bedöms inte vara möjligt att inom ramen för de ordinarie reglerna i plan- och bygglagen etablera nya boendeplatser i den takt som behövs mot bakgrund av hur snabbt situationen utvecklar sig. Det kommer även behövas provisoriska platser i form av tält och baracker för att det ska vara möjligt att tillfälligt ge tak över huvudet till dem som kommer till Sverige, under den tid det tar att anordna nya reguljära anläggningsboenden. Förslaget syftar till att underlätta etableringen av nya boendeplatser genom att tillfälligt införa undantag från de ordinarie kraven i plan- och byggreglerna. Genom att exempelvis undanta vissa tillfälliga boenden från kravet på bygglov, som vanligtvis gäller, kan den tid som vanligtvis åtgår för tillståndsprövningen helt elimineras. Etableringen underlättas även av att boendena kan undantas från vissa krav som vanligtvis gäller på byggnaders utformning och tekniska egenskaper.

Förslagen lämnas mot bakgrund av Rysslands invasion av Ukraina, som innebär en omfattande tillströmning av personer som fördrivits från Ukraina. Lagändringen föreslås träda i kraft den 15 april 2022. Föreskrifter som meddelas med stöd av bemyndigandet ska få avse tid från och med den 15 mars 2022. Förordningarna om undantag från plan- och byggregelverket föreslås träda i kraft den 1 april 2022, men ska tillämpas retroaktivt på åtgärder som har påbörjats tidigast den 15 mars samma år. Förordningsändringarna föreslås träda i kraft den 22 april 2022.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret. Stadsledningskontoret har tagit fram ett tjänsteutlåtande i samråd med stadsbyggnadskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 21 mars 2022 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret konstaterar att det är av stor vikt att underlätta etablering av olika boendelösningar för att möta behovet för de människor som befinner sig och kommer att befinna sig på flykt till följd av invasionen i Ukraina. Stockholms stad har en hög beredskap och etablerade strukturer sedan tidigare, vilket bland annat byggts upp för mottagande i samband med flyktingtillströmningen 2015 och 2016.

Stadsledningskontoret konstaterar vidare att Stockholms stad är aktiv i flyktingmottagandet och en uppskalning i stadens organisation pågår för att klara ett stort mottagande. I dagsläget är det okänt hur stort mottagande Stockholms stad kommer att göra, men det är av stor vikt att etablering av olika boendelösningar kan gå fort och att det finns en beredskap för en större skala. Det är dock viktigt att den långsiktiga omfattningen möjliggör ett kvalitativt mottagande. För det krävs tydlighet från staten om regelverk och tidsperspektiv. Stadsledningskontoret välkomnar därför finansdepartementets promemoria om förenklingar i regelverket för att etablera boendelösningar

Nuvarande förslag från regeringen överensstämmer, enligt stadens analys, i stort med de åtgärder som vidtogs i samband med den dåvarande flyktingtillströmningen 2015/2016 avseende kommunens möjligheter att anordna så kallade ankomstboenden.

Utöver det föreslås att regeringens bemyndigande utökas till att, utöver asylsökanden, också gälla vid tillströmning av sådana utlänningar som omfattas av ett beslut om tillfälligt skydd enligt EU:s så kallade massflyktsdirektiv. Statliga myndigheter ges där möjlighet att kunna etablera enkla förläggningar på statligt ägd mark.

Samordning och samverkan

Förslaget bygger på att en förhandsprövning ersätts av en efterhandskontroll. I förslaget förutsätts det att alla aktörer underrättar byggnadsnämnderna när åtgärder vidtas. Den skyldigheten är dock inte förenad med några sanktionsmöjligheter om den inte efterlevs. Kontoret bedömer att det bör övervägas om inte någon slags sanktion bör införas då utebliven underrättelse kan leda till olika rättsliga problem, både för berörda myndigheter och tredje man.

Enligt förslaget får räddningstjänsterna ett större ansvar för behövlig prövning av exempelvis brandskydd. En möjlighet är att i förslaget införa en underrättelseskyldighet mellan räddningstjänster och byggnadsnämnder för att underlätta samordning och informationsspridning i ett skeende där snabba åtgärder vidtas.

Återställande

Förslaget omfattar både själva anläggningarna och de åtgärder som hör till dessa. För att undvika onödiga följdverkningar bör det tydliggöras att kravet på återställande också avser alla åtgärder som hör anläggningarna till. Det vill säga också sådana åtgärder, utöver själva boendet, men som hör till anläggningarna.

Andra lagstiftningar

Förslaget innebär i huvudsak lättnader avseende det som omfattas av plan- och bygglagens bestämmelser. Föreskrifter om undantag från plan- och bygglagen ska alltså inte påverka tillämpningen av ordningslagen, miljöbalken, lagen om skydd mot olyckor och arbetsmiljölagen. Då miljölagstiftningen har blivit alltmer sammanflätad med plan- och bygglagens område så kan det få effekter, exempelvis om åtgärden ställer krav på miljöbedömning eller andra miljöhänsyn.

Varsamhet och förvanskning

Det bör, i de delar av förslaget som rör kommunernas möjlighet att anordna ankomstboenden i lokaler som vanligtvis används för annat ändamål, att de åtgärder som vidtas ska vara reversibla. En erfarenhet från de tillfälliga lättnader som införde i samband med flyktingtillströmningen 2015/2016 var att det också, i vissa fall, ledde till ej avsedda effekter när kulturmiljövärden och antikvariska värden påverkades negativt. Det ledde i sin tur till en skuld som aktualiserades i tillsynsledet men som inte kunde hanteras på sedvanligt vis till följd av att förutsättningarna inte var tydligt klargjorda i det tillfälliga regelverket.

Övriga synpunkter

Kontoret anser att det är en onödig inskränkning att kommuner endast ska kunna inreda befintliga byggnader till kommunala anläggningsboenden och att, som förslaget kan tolkas, endast kommuner ska kunna vara huvudmän för sådana boenden.

Det bör också övervägas om Migrationsverket bör ges samma möjlighet som kommunerna föreslås få ifråga om ankomstboenden, det vill säga att få ändra en befintlig byggnad för att anordna en enkel förläggning. Vidare anser kontoret att även kommunen ska kunna få anlägga enklare boenden i sitt led av mottagandet vid bosättning.

Synpunkter på förslagets detaljer

Ordalydelsen i 13§ i författningsförslaget överensstämmer inte med ordalydelsen i kommentarerna. Det skapar en otydlighet som bör undvikas. Vi förordar att ordalydelsen i nämnda paragraf i författningsförslaget får råda och att kommentaren justeras.

Sammanfattande synpunkter

Sammanfattningsvis ställer sig Stockholm stad bakom förslaget och välkomnar att det kommer till stånd, men med ovan förslag till förtydliganden, vilka syftar till att underlätta mottagande, hantering samt att undvika oavsiktliga följdproblem. Kontoret förutsätter att staten förlänger undantaget om behov finns även efter årets slut.